

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR DE MENORCA

20976 *Declaració definitiva de la delimitació de l'entorn de protecció de la zona arqueològica de Torralbenc Vell (Alaior)*

Es fa públic que el Ple del Consell Insular de Menorca, en sessió de caràcter ordinari de dia 21 d'octubre de 2013, adoptà, entre d'altres, l'acord següent:

PRIMER. Declarar definitivament delimitat l'entorn de protecció de la zona arqueològica de Torralbenc Vell (Alaior), segons la planimetria adjunta i la següent descripció:

IDENTIFICACIÓ DEL BÉ OBJECTE DE DELIMITACIÓ

La zona arqueològica del poblat talaiòtic de Torralbenc Vell consta en la carta arqueològica del PGOU d'Alaior amb el codi TBV-01, i en els diferents registres de bé d'interès cultural amb els següents codis:

Registre Consell Insular de Menorca: 07002-55-000150-TVB-01

Registre Govern Illes Balears: 7002-2-51-001629-0

Registre Ministeri: R-I-51-0003232-00000.

SITUACIÓ DEL BÉ OBJECTE DE DELIMITACIÓ

Situació: Coordenades UTM Latitud: 606238,68 - Longitud: 4415044,51

DESCRIPCIÓ I ESTAT DE CONSERVACIÓ

Es tracta d'una zona arqueològica on es localitzen diverses estructures prehistòriques i on s'observen restes de materials ceràmics i lítics en superfície. La major part d'aquestes restes formen part d'un poblat talaiòtic que ocupa 2 hectàrees tot i que s'estenia més cap a l'est, cap on avui hi ha les edificacions agrícoles del lloc.

La majoria d'elements que configuren el bé d'interès cultural es localitzen circumscrits en una sola tanca amb paret seca. Com es pot observar a la planimetria annexa, la major concentració és a la meitat nord del poblat, on hi ha el talaiot, el recinte de taula i un mínim de 10 cercles posttalaiòtics.

Tot i estar cobertes per la vegetació les estructures es conserven en bon estat, possiblement gràcies a la qualitat de la pedra i per la monumentalitat de les restes. En canvi, a la meitat sud de la tanca s'observen restes de murs, pilastres caigudes i clapers, però no se'n distingeix amb claredat la tipologia. En tota la tanca hi ha fragments de ceràmica en superfície.

Per altra banda, en l'extrem sud de la tanca hi ha un hipogeu subterrani amb un corredor d'accés cobert mitjançant grans blocs ciclopis i una possible cisterna de recollida d'aigua excavada a la roca

que té aproximadament 5 m de profunditat i 3 m de diàmetre.

L'espai existent entre el camp i l'habitatge del lloc està dividit en dues parcel·les on també hi ha restes arqueològiques. En l'extrem oest, les estructures estan molt alterades per les feines agrícoles, mentre que a la resta només hi ha ceràmica en superfície.

Les obres de rehabilitació i reforma dels edificis existents, així com la construcció de nous, no ha implicat la troballa d'estructures prehistòriques en el subsòl però sí de fragments ceràmics d'època prehistòrica, islàmica i baixmedieval, sobretot en una síquia per a la instal·lació elèctrica.

La presència d'aquestes ceràmiques i d'algunes pedres de factura talaiòtica ens indiquen que el poblat s'estenia, sens dubte, sota les cases actuals. Per contra, a l'est i al nord, no s'ha localitzat material i la roca mare aflora arran del sòl.

A la zona arqueològica s'observen també restes etnològiques com un forn de calç i diversos recintes rectangulars construïts aprofitant part dels murs prehistòrics. Aquestes construccions contemporànies les trobam sobretot al voltant del talaiot i en els patis exteriors de les cases posttalaiòtiques.

Els principals elements que formen el BIC són:

- Talaiot

S'identifica per la seva planta circular i cos troncocònic. Té petites dimensions i està construït amb pedres de mida petita en comparació de la resta d'estructures del poblat.

Està situat en la intersecció de quatre tanques i en èpoques recents s'hi adossaren diverses estructures relacionades amb l'habitatge i les feines agrícoles del lloc. Així mateix, els murs originals foren coberts amb paret seca i això juntament amb l'enderrossall existent a la cara sud no en permet estudiar correctament la morfologia i límits.

En la seva plataforma no es conserva sediment i existeix un espoli d'aproximadament un metre de profunditat en el qual es pot veure el reblert de pedres que forma el cos del talaiot. Un mur perimetral delimita l'espai superior a manera de mirador, al qual s'accedeix per un petit camí empedrat i rampes de realització recent.

Des d'aquest mirador es pot comprovar la posició estratègica del poblat, situat entre el de Torralba d'en Salort i el de Torre d'en Galmés, amb domini visual d'aquests dos grans poblats.

- Recinte de taula

Recinte de planta amb forma de ferradura amb la façana còncava orientada al sud, mida 7 m d'ample x 8,5 m de llarg i el seu perímetre interior conserva 5 pilastres. De la taula només es conserva la pedra suport, que sobresurt uns dos metres del sòl i es troba *in situ*. Tot i que el capitel·l ha desaparegut, hi ha la possibilitat que se trobi cobert pel sediment que omple el recinte.

- Cercles

Sens dubte els elements millor conservats del poblat són els cercles o cases posttalaiòtiques. 10 conserven el seu perímetre complet i la majoria, també el seu pati exterior. A més a més s'han localitzat dues sales hipòstiles col·lapsades i un accés amb llinda com el que hi ha al cercle Cartailhac de Torre d'en Galmés. Segueixen el patró constructiu identificat en altres poblats: accés des del sud, pati exterior envoltat per cinc columnes, espai de la cuina a la dreta, gran habitació al nord amb accés amb llinda, dues habitacions a l'est separades per una pilastra molt ben treballada i dos espais més a l'est. En alguns casos, també es conserven les petites cambres a cada costat de l'entrada. L'alçària dels murs sobrepassa el metre i poden arribar als 2 m, però no es veu sediment, sinó tan sols les pedres procedents de l'enderroc.

Aquests 10 cercles es divideixen en tres conjunts:

Conjunt 1 – És el conjunt situat més al nord i està format per tres cercles que s'adossen entre si i al talaïot. Forma un mur compacte de més de dos m d'altura de blocs rectangulars col·locats en filades horitzontals que sens dubte marcava el límit del poblat a manera de muralla o mur de demarcació. Al nord d'aquesta estructura no es veu cap resta constructiva ni material ceràmic en superfície. Aquestes tres cases conserven tot el seu perímetre però és difícil distingir-ne la distribució interna; al sud hi ha murs corbs de menor entitat i una gran acumulació de pedres disperses que podrien pertànyer als patis exteriors.

Conjunt 2 - Grup de tres cercles en què es pot veure la distribució interna. Conserven murs fins als 2 m d'alçària i, com a mínim en un cas, un accés cobert com el del cercle Cartailhac, i una sala hipòstila, encara que col·lapsats. En els patis exteriors es veuen els murs divisoris rectes, formats amb pedra de petites dimensions i restes de teules pertanyents a construccions molt més recents.

Conjunt 3 - Conjunt de quatre cercles postalaiòtics amb els seus respectius patis exteriors. Conserven una potència estratigràfica important perquè només es veu la part superior de les columnes dels patis interiors. Aquestes cases s'adossen unes a les altres de manera que vistes des del nord formen un llenç a manera de muralla.

- Restes emmascarades

En tota la zona arqueològica existeixen restes amagades per la vegetació, l'enderroc i l'acumulació de pedres en clapers. Són de certa entitat les restes que hi ha en el cercle II. En la meitat nord-oest d'aquesta tanca es conserven estructures antigues formant part de la paret actual i per sota de l'acumulació de pedres que hi ha a l'extrem proper al talaïot. Les pedres que cobreixen les estructures preexistents procedeixen de la romputa de la terra. De la mateixa manera, amb pedres procedents de les estructures prehistòriques es va construir el folre de paret seca que hi ha com a límit nord.

- Hipogeu

Situat en el límit sud-est del jaciment es tracta d'un hipogeu subterrani de planta complexa i irregular, de 5 x 5 m aprox., al qual s'entra per un corredor excavat a la roca d'un m d'amplada i mida 2,5 m d'alçada màxima. Està cobert amb lloses de grans dimensions i en conserva tres, tot i que, com a mínim, en tenia una altra més.

L'entrada original en línia recta amb el corredor està tapiada amb un mur de pedra i morter. L'accés actual es localitza a l'esquerra i presenta un marc per encaixar-hi una porta. Aquesta es deu a una modificació actual, de quan l'hipogeu va ser emprat com a amagatall de contraband. Un pou excavat en el sostre de l'interior de la cambra podria també ser per a aquest ús.

- Pou

Es troba a l'interior d'un corral annex a la paret de la tanca sud-oest. És un gran clot de 5 m de profunditat i 3-4 m de diàmetre excavat a la roca, molt cobert per la vegetació i tancat amb un petit mur de pedres. La seva funció podria ser la de recollir i emmagatzemar aigua d'època prehistòrica però també podria tractar-se de les restes d'algun treball etnològic com la fabricació de calç. En les parets presenta rebaixos per facilitar l'accés al fons.

- Restes estructurals disperses

En tota la tanca central del jaciment apareixen restes disperses, entre les quals cal destacar una estructura arquitectònica construïda amb pedres de grans dimensions i el fet d'estar poc treballades en comparació de la resta d'elements analitzats. Es localitza en el límit sud-oest del jaciment, prop de l'hipogeu i del pou.

- Cova i hipogeu

Es tracta d'un element separat del poblat que es localitza entre els edificis de l'explotació agrícola i fins fa pocs anys era emprada com a canera i femer. La part més visible és la cova, delimitada en superfície amb un corral de pedra seca. És una cova natural subterrània, ampliada cap a l'est. Té part de la coberta col·lapsada.

Possiblement amb l'ampliació de la cova es va afectar l'hipogeu subterrani de planta allargada de 5 m de longitud, amb corredor d'accés amb llinda. El brancal dret està format per una petita columna mediterrània i a l'interior presenta una petita zona amb coberta de pedres. Té l'entrada amb la llinda trencada en dos trossos, els brancals molt erosionats i un buit en la coberta.

DESCRIPCIÓ DE LA DELIMITACIÓ DE L'ENTORN

La delimitació de l'entorn de protecció s'ha elaborat seguint les *Instrucciones para la defensa de los monumentos prehistóricos y protohistóricos* amb la distància màxima de 70 m i aprofitant els límits físics existents.

Al nord limita amb la paret de les tanques que voregen el camí de Torralbenc.

A l'oest limita amb el desnivell del terreny existent en una mena de marge, de projecció N-S, cobert per la vegetació.

Al sud-oest limita amb la paret de tanca que separa la zona de cultiu de ceps amb l'erma. Coincideix també amb un desnivell del terreny que hi ha entre el jaciment i el barranc de Son Domingo.

Al sud la delimitació no té límit físic, consisteix en la projecció en línia recta des de la paret sud-oest fins a la paret est.

A l'est la delimitació coincideix amb la paret de tanca que voreja el camí Vell, el travessa en arribar al boueret i continua per la paret de tanca que voreja la cova i arriba fins a la tanca de les eres i el camí de Torralbenc.

TITULARS DEL DRET DE PROPIETAT

- Polígon 14, parcel·la 48

Bodegas Torralbenc Vell SL

- Polígon 14, parcel·la 50

Juan Ramón Apellániz Sancho

CRITERIS BÀSICS QUE AMB CARÀCTER ESPECÍFIC HAN DE REGIR LES INTERVENCIONS SOBRE L'ENTORN

Les intervencions dins tota la zona delimitada assenyalada amb retxat al plànol annex aniran encaminades a la protecció, investigació, estudi i valoració del bé.

Totes les intervencions dins la zona delimitada necessitaran l'autorització del Consell Insular.

Dins la zona del jaciment arqueològic, assenyalada amb retxat al plànol annex com a perímetre monumental, no es permet llaurar.

SEGON. Els efectes d'aquesta declaració són els que genèricament estableixen la Llei 12/1998, del patrimoni històric de les Illes Balears, i la normativa concordant.

TERCER. Notificar l'acord a l'Ajuntament d'Alaior i als propietaris afectats.

QUART. Notificar a la Conselleria de Cultura del Govern de les Illes Balears, als efectes de la seva inscripció definitiva en el Registre de béns, amb especial esment de la informació que s'ha de remetre al Registre del Ministeri d'Educació i Cultura.

CINQUÈ. Fer la corresponent anotació en el Registre dels BIC del Consell Insular de Menorca.

SISÈ. Publicar l'acord en el BOIB i en el BOE.

SETÈ. Inscriure la delimitació en el Registre de la Propietat.

Maó, 4 de novembre de 2013

LA SECRETÀRIA INTERINA

Rosa Salord Oleo

ANNEX - PLANOL DELIMITACIÓ ZONA ARQUEOLÒGICA DE TORRALBENC VELL (ALAIOR)

